

Personer med arabiska namn diskrimineras av kommuner

Dagens Nyheter den 1 april 2019

Flera forskningsstudier har studerat förekomsten av diskriminering av utrikes födda personer i Sverige. De kanske mest tillförlitliga studierna är genomförda med hjälp av fältexperiment. I korthet har dessa studier genomförts genom att fiktiva personer söker efter exempelvis jobb eller bostäder som utannonserats av arbetsgivare eller hyresvärdar. De fiktiva sökande är då lika i alla avseenden utom att de har olika namn. Genom att en sökande har ett typiskt svenskt namn och en annan sökande exempelvis ett typiskt arabiskt namn kan skillnaden i sannolikheten att få svar från arbetsgivaren eller hyresvärderna mätas, och resultatet tolkas som diskriminering.

Några av de mest kända studierna av denna typ visar att diskriminering av personer med bakgrund i Mellanöstern förekommer på såväl arbetsmarknaden som bostadsmarknaden. På arbetsmarknaden har det framkommit att en person med arabiskt namn måste söka 1,5 gånger så många anställningar som en person med svenskt namn för att bli kallad till anställningsintervju medan liknande studier på bostadsmarknaden visar att en person med arabiskt namn måste söka 2,3 gånger så många lägenheter som en person med svenskt namn för att få ett erbjudande om en bostad.

Vid sidan om den diskriminering som kunnat dokumenteras på arbets- och bostadsmarknaden har forskning även visat att utrikes födda särbehandlas vid kontakter med offentlig sektor. På det senare området har dock inte forskningen varit lika omfattande.

Mot denna bakgrund har vi genomfört ett fältexperiment i vilket vi studerat huruvida utrikes födda personer särbehandlas vid kontakter med svenska kommuner.

I experimentet kontaktades samtliga 290 svenska kommuner av två fiktiva personer, en med ett typiskt manligt svenskt namn och en med ett typiskt manligt arabiskt namn, via email till kommunernas mejladresser. Varje kommun kontaktades av en av de sökande. De sökande kontaktade således 145 kommuner vardera. Mejlen till kommunerna var likadant formulerade och skrivna på korrekt svenska. Personerna efterfrågade information om tillvägagångssättet för att ansöka om en förskoleplats för sitt barn i kommunen.

Resultaten visar att personen med svenskt namn och personen med arabiskt namn fick olika bemötande från kommunerna. Även om båda personerna genomgående fick svar på sin förfrågan från kommunerna skilde sig dessa svar åt på olika sätt. För det första framkom en skillnad i sannolikheten att, inom tio dagar efter att man skickat mail till kommunen, få ett svar som gav en förklaring på frågan om hur man ansöker om förskoleplats. Medan 97 procent av svaren skickade till den svenska personen innehöll en förklaring på den ställda frågan innehöll endast 91 procent av svaren till personen med arabiskt namn en sådan förklaring. De svar som inte innehöll någon förklaring innehöll endast ett besked om att mailet tagits emot samt ett löfte om att återkomma med mer information, vilket i de fall förklaring uteblev inte skedde under observationsperioden.

Skillnader mellan personen med svenskt namn och personen med arabiskt namn framkom även beträffande mängden information i svaret och på huruvida personen som ställde frågan fick en personlig hälsning i svaret eller inte. I fallet med mängden information fick personen med svenskt namn i genomsnitt ett svar som innehöll 59 ord medan den personen med arabiskt namn i genomsnitt fick ett svar som innehöll 55 ord. Beträffande sannolikheten att få en personlig hälsning i svaret framkom stora skillnader mellan personerna. När vi med personlig hälsning avser att kommunen nämner den frågande personens namn i svaret framkom att så skedde i 49 procent av fallen då den svenska personen ställde frågan till kommunen och i 24 procent av fallen då den arabiska personen ställde frågan till kommunen.

De skillnader vi finner mellan personerna existerar när vi jämför kommuner som är identiska beträffande exempelvis folkmängd, arbetslöshet och andel utrikes födda som bor i kommunen. Personer med arabiskt namn blir särbehandlade av svenska kommuner både genom att de i lägre utsträckning än personer med svenskt namn får förklaringar på den fråga de ställde till kommunen, men också genom att de får mindre information i svaren och genom att de i lägre utsträckning än personer med svenskt namn får ett personligt bemötande från kommunerna när de hör av sig och ställer frågor. Särbehandlingen av personer med arabiska namn har således olika dimensioner och tycks ta sig olika uttryck.

Resultaten från experimentet ger oss ytterligare information om förekomsten av diskriminering i Sverige. Vårt fältexperiment visar att diskriminering inte bara utgör ett hinder för utrikes födda på arbets- och bostadsmarknaden, utan att utrikes födda också särbehandlas vid kontakter med svenska kommuner. Kommunerna ansvarar för att det finns förskolor och för att barn i kommunen erbjuds plats i dessa. Om särbehandling påverkar möjligheterna att få förskoleplats är implikationerna uppenbara. Sämre möjligheter att få förskoleplats till sina barn påverkar föräldrarnas, och inte minst kvinnornas, möjligheter att vara aktiva på arbetsmarknaden. Vidare har forskning visat att barn som genomgår förskolan har högre sannolikhet att utbilda sig vidare senare i livet. Tillgång till förskola har också positiva effekter på barnens hälsa. Att genomgå förskola har även positiva effekter på läs- och skrivkunskaper hos barn med utrikes födda föräldrar. Svårigheter att få förskoleplats till barn från vissa grupper av utrikes födda kan således påverka dessa barns möjligheter, inte minst på arbetsmarknaden, längre fram i livet.

Att resultaten i vår undersökning pekar mot att särbehandling förekommer vid kontakter med svenska kommuner bör leda till att frågan om hur utrikes födda bemöts vid kontakter med den offentliga sektorn uppmärksammas ytterligare. Särbehandlingen tycks ta sig olika uttryck då den dels påverkar i vilken utsträckning man får svar på frågor som ställs till kommunen men också vilket bemötande man får vid kommunkontakterna. Det finns således goda skäl att fördjupa sig ytterligare i huruvida utrikes födda personer diskrimineras vid kontakt med den offentliga sektorn och hur diskrimineringen i så fall yttrar sig, inte minst vid personliga möten mellan utrikes födda personer och företrädare för olika verksamheter inom den offentliga sektorn.

Ali Ahmed

Mats Hammarstedt